

судьями кваліфікаційних іспитів, що стало підставою для їх визнання підготованими до судової роботи та рекомендація для призначення на посаду судді. Паралельно ведеться робота в плані залучення молоді для роботи в судах області. Зокрема здійснюється інформування молоді про набір абітурієнтів на навчання в Інститут професійних суддів Одеської національної юридичної академії та на факультет підготовки професійних суддів Національної юридичної академії України ім. Ярослава Мудрого.

Іншим стратегічним напрямком роботи ТУ ДСА в Рівненській області є вдосконалення організаційно-технічного забезпечення діяльності судів. Для визначення конкретного переліку проблем ТУ ДСА спільно із апеляційним судом та радою суддів області проведено 8 комплексних перевірок стану організаційної роботи місцевих судів. Результати цих перевірок розглянуто на спільному засіданні президії апеляційного суду, ради суддів та керівництва територіального управління. Водночас проведена 71 цільова перевірка, за результатами яких у суди спрямовані відповідні рекомендації. Досвід показує, що подібні заходи сприяють покращенню обліково-статистичної роботи в судах, плануванню їх діяльності, правильному веденню кадрів та діловодства в цілому. Під плануванням роботи мається на увазі контроль роботи канцелярії з тих чи інших питань, покращення роботи архівів та інших підрозділів судів, вивчення роботи окремих працівників.

В судах області проводиться і аналітична робота. Остання як правило є конкретною та аргументованою, містить продуктивні висновки та актуальні пропозиції. Втім інколи ця робота має банальний інформаційний характер, проводиться без глибокого вивчення нагальних проблем та причини допущених помилок. Це стосується Рокитнівського, Сарненського, Володимирецького та Млинівського районних судів.

Щодо технічного забезпечення роботи судів області, то можна відзначити, що всі суди області забезпечені технічними засобами фіксування судового процесу та усіма належними матеріалами для його здійснення, що напевно має

сприяти покращенню процесу судочинства, не відволікаючи уваги голів суду на ці проблеми. Питання подальшого зміцнення матеріально-технічної бази судів області входять до кола проблем, що їх покликана вирішити спеціальна регіональна програма організаційного забезпечення діяльності судів області на 2003-2005 роки.

ПРАКТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ СТАТИСТИЧНОГО ВИВЧЕННЯ НАСЕЛЕННЯ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПРОВЕДЕННЯ ПЕРЕПИСІВ НАСЕЛЕННЯ

Ю.В.Мороз
Начальник Головного управління статистики,
кандидат психологічних наук
Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'яничука

Статистика населення (демографічна статистика) вивчає демографічні явища і процеси. Її основними завданнями є визначення чисельності і складу населення, вивчення природного механічного руху, організація обліку населення і обстежень, пов'язаних з його вивченням, складанням науково-обґрунтованих прогнозів населення.

З економічної точки зору населення – виробник матеріальних благ та одночасно їх споживач. Отже, різноманітні зміни, що відбуваються у ньому, безпосередньо впливають на економіку суспільства, на виробництво суспільного продукту та на рівень споживання. Але матеріальні блага створюються не всім населенням, а лише його частиною – робочою силою, трудовими ресурсами. Населення виступає як природна основа формування трудових ресурсів, людина – як носій робочої сили та відображувачем особистих та суспільних інтересів. Отже, для управління та планування економіки країни необхідні відомості про чисельність та якісний склад як всього населення, так і його окремих частин. Демографічна статистика забезпечує керівні і господарські органи необхідними даними про

чисельність населення, його структуру за різними ознаками, рух і тенденції його розвитку.

Широкі і різноманітні наукові дослідження явищ і процесів щодо народонаселення подають важливу і необхідну допомогу у справі вирішення багатьох соціально-економічних проблем і при складанні планів майбутнього розвитку суспільства.

Докладну демографічну і соціально-економічну характеристику населення забезпечують старанно підготовлені переписи, які проводяться за єдиною програмою, єдиною методологією та єдиним організаційним планом.

Перепис населення – це процес збору, оброблення, оцінки, аналізу та опублікування або поширення іншими засобами демографічних, економічних та соціальних даних станом на встановлену дату у відношенні до осіб, які перебувають у тій чи іншій країні або в її чітко визначеній частині.

Мета проведення кожного із національних переписів полягає в отриманні даних про чисельність, склад та розміщення населення на території тієї чи іншої країни. Тому, зрозуміло, що характерні особливості цього демосоціального обстеження, які відрізняють перепис населення від будь-якого іншого статистичного спостереження, є водночас досить загальними для різних країн. Отже, в більшості країн під час проведення національних переписів населення дотримуються таких основних принципів.

Переписи населення мають проводитись на регулярній основі і з певною періодичністю. Дотримання цієї вимоги дозволяє оцінювати дані, отримані у ході поточного перепису населення з результатами опитування населення в минулому і надавати гіпотетичні прогнози стосовно можливої демосоціальної ситуації у майбутньому. Такий підхід спрямований на досягнення послідовності і співставлення даних як у суто „внутрішньому” національно-історичному аспекті, так і у міжнародному. За встановленою практикою і згідно з рекомендаціями О.О. переписи населення у більшості країн світу проводяться раз на десять років, хоча є країни, де вони здійснюються частіше. Підсумки перепису населення кожної

країни набувають високої національної, регіональної та міжнародної ваги, якщо вони можуть бути порівняні з відповідними переписними даними інших держав. З огляду на це, існує ще одна вимога, виконання якої розглядається як дуже бажане, – проведення національних переписів населення у роки, які закінчуються на „0” або близьку до нього цифру. Перепис населення повинен охоплювати всіх без винятку респондентів, які підлягають опитуванню, тому він має бути загальним.

Виходячи з того, що існує об'єктивна залежність показників чисельності населення, його складу і розміщення в регіонах і країні в цілому від часу спостереження, для забезпечення точності обліку перепис населення приурочують до конкретного заздалегідь визначеного часу. Частіше – це затверджена дата перепису населення, в деяких випадках – період, який йому передує. Отримання даних від респондентів станом на єдиний встановлений момент часу передбачає одномоментність перепису населення.

Перепис населення ставить за мету отримання даних не лише про чисельність населення, але і про його склад, тобто під час опитування слід зафіксувати певні якісні ознаки щодо респондентів такі, як стать, вік, рівень освіти, етнічну приналежність тощо. Це зумовлює необхідність дотримання дуже важливої умови, а саме забезпечення єдності програми перепису населення, а також методів його проведення і оброблення результатів. Інакше кажучи, всі опитувані особи мають відповідати на однакові запитання програми перепису населення, і відомості мають збиратися і опрацьовуватися за однаковими правилами.

Персоніфікованість первинних даних перепису населення полягає в тому, що збирання загальної інформації про населення здійснюється шляхом опитування кожної фізичної особи і лише за окремими показниками (наприклад житлові умови населення) дані збираються по домогосподарствах.

Надзвичайно важливим принципом у проведенні перепису населення є самовизначення респондентів щодо відповідей на запитання програми. Заповнення переписної документації

здійснюється на підставі повідомлень виключно зі слів опитуваних, без їх документального підтвердження. Такий підхід, по-перше, розв'язує проблеми які виникають при неможливості об'єктивно віднести ту чи іншу особу до тієї чи іншої категорії населення (наприклад за ознакою рідної мови), а по-друге, сприяє доброзичливому ставленню населення до обстеження і більш відвертому спілкуванню під час опитування.

Первинні персональні дані перепису населення є конфіденційною інформацією, що охороняється у порядку встановленому законом, не підлягає поширенню без згоди опитуваного, який надав ці дані, і використовуються лише для статистичних цілей у зведеному знеособленому вигляді.

З огляду на масштаби і надзвичайну складність перепису населення, головним організаційним принципом його здійснення є централізоване керівництво і координація всіх робіт, пов'язаних із підготовкою і проведенням опитування, а також обробленням, узагальненням, поширенням та використанням його результатів. Визначення спеціально уповноваженого органу, який відповідає за здійснення комплексу робіт з перепису населення, чіткий розподіл повноважень центральних і місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування щодо реалізації підготовчих заходів, послідовний контроль за станом виконання всіх етапів робіт залученими виконавцями та їх підзвітність – основні передумови належної організації перепису населення. Централізація виконання переписних робіт забезпечує також дотримання вимоги щодо єдності програми перепису населення, а також методів його проведення і оброблення результатів.

Із застосуванням загальних принципів проведення перепису населення впливає й подібність організаційних заходів щодо нього. Більшість країн світу використовує однакові підходи у підготовці та проведенні перепису населення.

З давнини переписи населення вважались найбільш суттєвим джерелом інформації щодо соціально-економічного становища та демографічної ситуації в будь-якій країні. Перепис населення – єдине у своєму роді спостереження, яке надає можливість отримати унікальні дані про чисельність населення,

його віковий, статевий, національний, мовний, шлюбний склад, розподіл за рівнем освіти, зайнятістю, джерелами засобів існування, міграційною активністю тощо.

З огляду на це, в більшості країн світу переписам населення, як заходу надзвичайної важливості для оцінки та прогнозування соціально-економічного розвитку держави приділяється значна увага. Їх підготовка та проведення набувають загальнодержавної ваги, а результати розглядаються як суттєвий внесок не лише у розробку національної демосоціальної політики, але і у формуванні міжнародних і регіональних програм з проблем народонаселення.

Основним правовим актом, який врегулював всі питання, пов'язані із підготовкою і проведенням опитування а також обробленням, узагальненням та поширенням результатів опитування, був Закон України „Про Всеукраїнський перепис населення” від 19 жовтня 2000 року. Цим Законом було встановлено, що правовою основою перепису населення є Конституція України, Закон України „Про державну статистику”, законодавство України про інформацію та інформатизацію, інші нормативно-правові акти, а також чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість, яких надана Верховною Радою України.

Закон про Всеукраїнський перепис населення регламентує методологічно-організаційні аспекти проведення перепису населення, визначає спеціальні повноваження органів які здійснюють збирання, оброблення, аналіз та поширення даних, встановлює права, обов'язки і відповідальність сторін у процесі підготовки і проведення перепису населення, гарантії стосовно захисту отриманих конфіденційної інформації, а також правові засади щодо поширення результатів перепису населення.

Підготовчі роботи та проведення Всеукраїнського перепису населення 2001 року, крім основного законодавчого акту, регламентувалися також нормативно правовими актами Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, ряду міністерств та інших центральних органів виконавчої влади. Крім того, місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування були прийняті відповідні рішення

щодо належної підготовки та проведення першого національного перепису населення.

Згідно із цими документами було :

- встановлено що відповідальність за підготовку і проведення Всеукраїнського перепису населення, а також оброблення і поширення його результатів покладене на Держкомстат України та його територіальні органи визначено строки проведення всіх підготовчих переписних робіт;

- встановлено відповідальних виконавців цих робіт з числа центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та інших зацікавлених органів;

- затверджено Положення про міжвідомчу комісію сприяння проведенню Всеукраїнського перепису населення, яка повинна забезпечувати координацію і контроль виконання підготовчих заходів;

- визначено термін проведення всеукраїнського перепису населення та основні організаційні положення здійснення цього заходу;

- вказано конкретні завдання щодо реалізації центральними і місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування повноважень, наданих їм Законом України „ Про Всеукраїнський перепис населення”;

- визначено механізм підбору і затвердження тимчасового переписного персоналу, а також процедуру розроблення порядку його залучення до робіт з перепису населення та встановлення умов оплати праці;

- передбачено виділення додаткових асигнувань для виконання робіт пов'язаних з підготовкою і проведення перепису населення.

Виконання вказаних заходів забезпечило якісне проведення перепису населення Рівненщини в 2001 році.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ШЛЯХІВ РОЗВИТКУ ЮРИДИЧНОЇ НАУКИ

Гордійчук С.В.
перший заступник начальника
Рівненського обласного
управління юстиції

У ланцюжку „ринок знань – ринок праці”, який на сьогоднішньому етапі розвитку юридичної науки і освіти необхідно з'єднати, вважаю є одне з важливих завдань навчального закладу: підготовка досвідченого фахівця практика. Хочу зупинитися на тому, яким є моє бачення проблеми підготовки юриста для системи органів юстиції. Вважаю, що слушною була б пропозиція щодо посилення уваги до фахової спеціалізації студентів. Існують пропозиції щодо розподілу спеціальності „Правознавство” та галузевими ознаками: „фахівці-цивілісти”, „фахівці-управлінці”, „фахівці кримінальної спеціалізації”. З огляду на те, які повинен мати знання студент-випускник для того, щоб успішно працювати в системі органів юстиції, такий розподіл не задовольняє бажаних результатів. Але ж система юстиції – це немалий перелік органів і установ, де працюють юристи. Це є власне Мін'юст, управління юстиції обласного та районних рівнів, відділи державної виконавчої служби, відділи реєстрації актів цивільного стану, нотаріальні контори. Скажімо, чи має знання випускник-юрист вищого навчального закладу щодо азів нотаріальної діяльності – а це знання не тільки цивільного права, а й Закону „Про нотаріат”, великого переліку постанов Кабміну, інструкцій; чи знає такий юрист, що таке громадські організації, політичні партії, статути територіальних громад, благодійні фонди, які реєструються органами юстиції? Чи вивчає юрист в навчальному закладі Закон, який регулює діяльність Державної виконавчої служби, і чи обізнаний він приміром, з основними реєстрації актів цивільного стану? На це ми не отримаємо ствердної відповіді. Про законодавство, яке необхідно для роботи в системі юстиції, студент, як правило отримує поверхові